

Guía Docente				
Datos Identificativos				2023/24
Asignatura (*)	Narrativa e Ensaio en Lingua Galega e Portuguesa		Código	613G02046
Titulación	Grao en Galego e Portugués: Estudos Lingüísticos e Literarios			
Descritores				
Ciclo	Período	Curso	Tipo	Créditos
Grao	2º cuatrimestre	Cuarto	Optativa	4.5
Idioma	GalegoPortugués			
Modalidade docente	Presencial			
Prerrequisitos				
Departamento	Letras			
Coordinación		Correo electrónico		
Profesorado	Mariño Mexuto, Marta Martínez Pereiro, Carlos Paulo	Correo electrónico	m.marinom@udc.es carlos.pereiro@udc.es	
Web				
Descrición xeral	Introdución á narrativa e ao ensaio nas literaturas de lingua galega e portuguesa da segunda metade do século XX e no século XXI. Neste curso, 2023/2024, darase unha atención particularizada ao estudo das diferentes prácticas narrativas desenvolvidas na literatura brasileira moderna e, moi en particular e con maior profundidade e extensión, na contemporánea.			

Competencias / Resultados do título	
Código	Competencias / Resultados do título
A1	Coñecer e aplicar os métodos e as técnicas de análise lingüística e literaria.
A2	Saber analizar e comentar textos e discursos literarios e non literarios utilizando apropiadamente as técnicas de análise textual.
A3	Coñecer as correntes teóricas da lingüística e da ciencia literaria.
A4	Ter un dominio instrumental avanzado oral e escrito da lingua galega.
A7	Coñecer as literaturas en lingua galega, española e inglesa.
A8	Ter dominio instrumental oral e escrito dunha segunda lingua estranxeira.
A10	Ter capacidade para avaliar criticamente o estilo dun texto e para formular propostas alternativas e correccións.
A11	Ter capacidade para avaliar, analizar e sintetizar criticamente información especializada.
A14	Ser capaz para identificar problemas e temas de investigación no ámbito dos estudos lingüísticos e literarios e interrelacionar os distintos aspectos destes estudos.
A15	Ser capaz de aplicar os coñecementos lingüísticos e literarios á práctica.
A17	Ter un coñecemento avanzado da literatura galega.
A18	Ter un coñecemento avanzado da literatura portuguesa.
A19	Coñecer a historia e a cultura das comunidades galegofalantes.
A20	Coñecer a historia e a cultura das comunidades lusófonas.
A23	Coñecer a situación sociolingüística da lingua galega.
A27	Coñecer a evolución histórica externa e interna da lingua galega.
A28	Coñecer a evolución histórica externa e interna da lingua portuguesa.
B1	Utilizar os recursos bibliográficos, as bases de datos e as ferramentas de busca de información.
B3	Adquirir capacidade de autoformación.
B4	Ser capaz de comunicarse de maneira efectiva en calquera contorno.
B5	Relacionar os coñecementos cos doutras áreas e disciplinas.
B6	Ter capacidade de organizar o traballo, planificar e xestionar o tempo e resolver problemas de forma efectiva.
B7	Ter capacidade de análise e síntese, de valorar criticamente o coñecemento e de exercer o pensamento crítico.
B8	Apreciar a diversidade.
B9	Valorar a importancia que ten a investigación, a innovación e o desenvolvemento tecnolóxico no avance socioeconómico e cultural da sociedade.
B10	Comportarse con ética e responsabilidade social como cidadán/á e profesional.

C2	Dominar a expresión e a comprensión de forma oral e escrita dun idioma estranxeiro.
C4	Desenvolverse para o exercicio dunha cidadanía aberta, culta, crítica, comprometida, democrática e solidaria, capaz de analizar a realidade, diagnosticar problemas, formular e implantar solucións baseadas no coñecemento e orientadas ao ben común.

Resultados da aprendizaxe			
Resultados de aprendizaxe	Competencias / Resultados do título		
Aplicar o coñecemento avanzado da literatura galega e das literaturas portuguesas.	A1 A3 A4 A7 A10 A11 A14 A15 A17 A18 A19 A23	B1 B4 B6 B8 B9 B10	C2 C4
Aplicar a análise e o comentario críticos a textos e discursos literarios e non literarios, utilizando apropiadamente as técnicas de análise textual.	A2 A11	B3 B7	C2
Aplicar na práctica o dominio instrumental oral e escrito dunha segunda lingua estranxeira.	A8		C2
Aplicar o coñecemento avanzado da literatura galega e das literaturas portuguesas.	A1 A3 A4 A7 A10 A11 A14 A15 A17 A18 A19 A23	B1 B4 B6 B8 B9 B10	C2 C4
Aplicar os coñecementos adquiridos sobre historia e cultura galega, portuguesa e mais das comunidades lusófonas	A7 A8 A19 A20 A27 A28	B5 B8	C2

Contidos	
Temas	Subtemas
1. Introducción á narrativa e ao ensaio nas literaturas de lingua galega e portuguesa (séculos XX e XXI).	1.1. Prácticas ensaísticas e narrativas na segunda metade do século XX. 1.2. Prácticas ensaísticas e narrativas no século XXI.
2. A narrativa na literatura brasileira moderna da segunda metade do século XX.	2.1. Contextualización, cuestións xerais e problemas metodolóxicos. 2.2. Caracterización xeral das tendencias da narrativa brasileira moderna na segunda metade do século XX: autores, temáticas, xéneros e estilos. 2.3. Análise de textos representativos dos/as autores/as máis relevantes das diferentes tendencias.

3. A narrativa na literatura brasileira contemporânea do século XXI.	<p>3.1. Contextualización, cuestións xerais e problemas metodolóxicos.</p> <p>3.2. Caracterización xeral das tendencias da narrativa brasileira contemporânea no século XXI: autores, temáticas, géneros e estilos.</p> <p>3.3. Análise de textos representativos dos/as autores/as máis relevantes das diferentes tendencias.</p>
4. Tendencias da narrativa brasileira contemporânea	<p>4.1. A ficción policial e as representacións da violencia.</p> <p>4.2. A ficcionalización das identidades.</p> <p>4.3. As novas narrativas das "margens" sociais.</p> <p>4.4. Os novos realismos.</p> <p>4.5. A vária ficción da "literatura exigente".</p> <p>4.6. Outras modas e modos ficcionais.</p>
5. A (anti)tradição e a plural singularidade da ficción brasileira do século XXI.	<p>5.1. A renovada ficción social: da clase A à clase E (P. H. Britto; J. P. Cuenca; A. P. Maia; F. Torres; E. Vigna).</p> <p>5.2. Ficción híbrida e intelectualismo exigente: hibridismo, reflexividade, ensaísmo (L. Erber; E. A. Ferreira; J. G. Pessanha; N. Ramos).</p> <p>5.3. Ficción e deslocalamento: viagens, reconhecimentos e estranhamentos (B. Carvalho; R. Lísias; L. Ruffato; T. Salem-Levy).</p>

Planificación				
Metodoloxías / probas	Competencias / Resultados	Horas lectivas (presenciais e virtuais)	Horas traballo autónomo	Horas totais
Sesión maxistral	A2 A18 A20 B5 B8 C4	11	22	33
Obradoiro	A1 A2 A8 A14 A18 A20 B1 B3	8	16	24
Lecturas	A2 A4 A7 A8 A10 A11 A15 A18 A19 A20 B1 B6 B9	6	18	24
Traballos tutelados	A2 A3 A11 A14 A17 A18 A19 A20 A23 A27 A28 B5	3	14.5	17.5
Proba mixta	A28 A27 A23 A20 A19 A18 A17 A15 A14 A11 A10 A8 A7 A4 A3 A2 A1 B1 B3 B4 B5 B6 B7 B8 B9 B10 C2 C4	2	10	12
Atención personalizada		2	0	2

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientativo, considerando a heteroxeneidade do alumnado

Metodoloxías	
Metodoloxías	Descrición
Sesión maxistral	Sesións de traballo en que o profesorado explica todos os elementos necesarios do temario para que o alumnado poda desenvolver o seu traballo posterior.

Obradoiro	<p>Nestas sesións, o conxunto do alumnado realizará actividades de diferente tipoloxía destinadas á consolidación dos contidos presentados nas sesións maxistras e das lecturas realizadas, así como das competencias, destrezas e estratexias relacionadas cos obxectivos e contidos da materia.</p> <p>Entre estas actividades poderán contemplarse, alén doutras, a análise de fontes documentais, os comentarios de textos de diverso tipo, a resolución de problemas, as prácticas a través de TIC, probas de varia tipoloxía e estudos de casos.</p>
Lecturas	O profesorado propondrá a realización de diferentes lecturas ao longo do curso, de diferente tipoloxía. As lecturas de artigos teóricos e metodolóxicos, e outros textos breves, teñen o obxectivo de complementar as sesións maxistras, fomentar a reflexión crítica, o proceso de autoaprendizaxe e a aprendizaxe colaborativa. O profesorado fornecerá unha lista de obras ensaísticas e de ficción, da cal cada estudante deberá seleccionar dúas para o seu estudo monográfico.
Traballos tutelados	Cada alumno/a realizará un traballo tutelado elaborado utilizando metodoloxías con base na "aprendizaxe colaborativa". Este traballo consiste nunha actividade individual ou en grupo reducido (dúas ou tres persoas, en función do volume de matrícula) na cal deberá ser realizado un estudo cualitativo e/ou relacional de materiais de diferente tipoloxía.
Proba mixta	Proba escrita que combinará actividades de carácter ensaístico con comentario de textos e análise de fontes textuais e documentais de diversa tipoloxía.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Traballos tutelados	<p>Para alén da atención individualizada nas sesións presenciais de diferente tipo, durante as horas de atendimento do profesorado, o/a alumno/a recibirá toda a orientación e axuda que precise para a realización dos seus traballos.</p> <p>A forma e o momento en que se desenvolverá indicárase en relación a cada unha das actividades ao longo do curso e segundo a planificación da materia.</p> <p>O alumnado con dispensa académica deberá entrar en contacto co profesor ao inicio do curso para fixar as actividades e traballos substitutivos da asistencia académica que necesariamente deberá realizar.</p>

Avaliación

Metodoloxías	Competencias / Resultados	Descrición	Cualificación
Traballos tutelados	A2 A3 A11 A14 A17 A18 A19 A20 A23 A27 A28 B5	Traballo en que ao alumnado, individualmente ou en grupo, estuda de maneira monográfica algún aspecto do temario, de preferencia relacionado con os contidos do tema 2. Contará co apoio e supervisión do profesorado, durante as aulas e en sesións específicas. Serán avaliados o rigor teórico e formal, a capacidade analítica e relacional e a elaboración de reflexións críticas.	30
Proba mixta	A28 A27 A23 A20 A19 A18 A17 A15 A14 A11 A10 A8 A7 A4 A3 A2 A1 B1 B3 B4 B5 B6 B7 B8 B9 B10 C2 C4	Proba escrita que combinará actividades de carácter ensaístico con comentario de textos e análise de fontes documentais, avaliando tanto a precisión expresiva e contedística, canto o axeitamento do disertado, do comentado ou do analizado ás competencias a adquirir e aos obxectivos a atinxir, previamente formulados para cada unha das tres modalidades polo profesor.	40
Lecturas	A2 A4 A7 A8 A10 A11 A15 A18 A19 A20 B1 B6 B9	O control das lecturas dos libros de lectura obrigatoria será realizado en sesións específicas na sala de aulas. O control das lecturas breves realizadas terá lugar nas sesións correspondentes aos obradoiros. En ambos os casos será avaliada a capacidade de comprensión e síntese estruturada das principais ideas contidas nos materiais obxecto da lectura, en relación cos contidos focados e as competencias previstas na materia.	10

Obradoiro	A1 A2 A8 A14 A18 A20 B1 B3	Avaliación das actividades de diferente tipoloxía referidas na metodoloxía, incluídas as lecturas de artigos teóricos e metodolóxicos e outros textos breves, e de algunhas das obras ensaísticas e de ficción. Será proposta a realización de presentacións, debates, comentarios de textos e outro tipo de actividades. Será avaliada a participación e o traballo en equipo, a capacidade analítica e crítica, e a adecuación aos obxectivos formulados polo profesor para cada actividade destas características.	20
-----------	-------------------------------	---	----

Observacións avaliación

A materia poderá ser adaptada ao estudantado que precise da adopción de medidas encamiñadas ao apoio á diversidade consonte ás indicacións da Unidade de Atención á Diversidade (<https://www.udc.es/cufie/ADI/>), coa que se deberá contactar nos prazos establecidos por esta unidade.

Pódese contar tamén co asesoramento da titora ADI da facultade (pat.filoloxia@udc.gal).

Para superar a materia, o alumnado deberá conseguir unha cualificación igual ou superior a 5 puntos sobre 10. Así mesmo, na proba mixta deberá obter como mínimo 4 puntos sobre 10, para poder sumar os restantes elementos avaliados/instrumentos de avaliación.

O alumnado terá que entregar os traballos e actividades no prazo fixado.

O

alumnado que se vaia presentar á convocatoria adiantada de decembro, con matrícula parcial, semipresencial, dispensa académica ou calquera outra particularidade especial deberá pórse en contacto cos profesores ao comezo do curso a través do correo

electrónico e/ou utilizar o horario de titorías fixado polo centro. En todos estes casos (e salvo excepcións motivadas e xustificadas), haberá que superar as mesmas probas e cumprir as mesmas exixencias antes indicadas para a primeira convocatoria (ordinaria).

Na segunda

oportunidade, para superar a materia, tamén haberá que realizar as mesmas probas e cumprir as mesmas exixencias que na primeira (ordinaria).

A

cualificación de NON PRESENTADO/A será considerada cando o/a alumno/a non asistir á proba mixta e/ou cando tiver entregado un número das actividades contempladas inferior ao 50%

Os

traballos presentados polo alumnado poderán ser incorporados ao Turnitin, ferramenta para a detección do plaxio así como de traballos previamente presentados nesta ou noutras universidades, incluso polo /a mesmo/a alumno/a. En caso de que se produza algunha destas circunstancias, poderán ser aplicadas as medidas contempladas nas Normas de avaliación, revisión e reclamación das cualificacións dos estudos de grao e mestrado universitario da Universidade da Coruña (artigo 14.4).

Cualificación de suspenso na convocatoria en que se cometa a falta e respecto da materia en que se cometese: o/a estudante será cualificado con ?suspenso? (nota numérica 0) na convocatoria correspondente do curso académico, tanto se a comisión da falta se produce na primeira oportunidade como na segunda. Para isto, procederase a modificar a súa cualificación na acta de primeira oportunidade, se fose necesario.

Todas

as actividades ou probas deberán cumprir unhas exixencias mínimas de corrección lingüística (ortografía, puntuación, concordancia sintáctica, ausencia de reiteracións, precisión léxica, rexistro formal?); no caso de deficiencias lingüístico-expresivas, estas poderán ser penalizadas na cualificación, segundo o documento "Exixencias mínimas de corrección lingüística" (aprobado pola Sección de Galego-Portugués o 6/7/2018 e pendurado en Moodle).

<p>Bibliografía básica</p>	<p>BIBLIOGRAFIA BÁSICA E LEITURAS OBRIGATORIAS) Rererências bibliográficas Bosi, Alfredo: História concisa da literatura brasileira, Sao Paulo: Cultrix [ca. 1992]. Candido, Antonio. O direito à literatura e outros ensaios. Coimbra: Ângelus Novus, 2004. Carneiro, Flávio. No país do presente: ficção brasileira do século XXI. Rio de Janeiro: Rocco, 2005. Chiarelli, S.; Dealtry, G.; Vidal, P. (org.). O futuro pelo retrovisor: inquietudes da literatura brasileira contemporânea. Rio de Janeiro: Rocco, 2013. Dalcastagnè, Regina (org.). Literatura brasileira contemporânea: um território contestado. Rio de Janeiro: Editora Uerj, 2012. Duarte, Eduardo de Assis (org.). Poéticas da diversidade. Belo Horizonte: UFMG/FALE, 2002. Esteves, Antônio. O romance histórico brasileiro contemporâneo (1975-2000). São Paulo: Ed. UNESP, 2010 (ebook). Garramuño, Florencia. Frutos estranhos: sobre a inespecificidade na estética contemporânea. Rio de Janeiro: Rocco, 2014. Ginzburg, Jaime. O narrador na literatura brasileira contemporânea?, Tintas. Quaderni di letterature iberiche e iberoamericane 2, 2012: 199-221. Gomes, Gínia Maria (org.). Narrativas contemporâneas: recortes críticos sobre literatura brasileira. Porto Alegre: Libretos, 2012. Krieger Olinto, Heidrun; Schøllhammer, Karl Erik; Simoni, Mariana (orgs.). Literatura e artes na cri?tica contemporânea. Rio de Janeiro, PUC-Rio, 2016. Martínez Teixeira, Alva. Relato de un cierto oriente (La visión de la identidad y de la alteridad respecto a los referentes árabes en la literatura brasileña contemporânea)?, 1616: Anuario de Literatura Comparada 3, 2013: 63-85. Martínez Teixeira, Alva. Uma possível topografia da narrativa brasileira contemporânea (A problematização da violência, o questionamento da identidade e a hibridação da escrita)?, en Ramos, Joaquim Coelho; Grauová, ?arka; Jindrová, Jaroslava (eds.). Língua portuguesa na Europa central: estudos e perspectivas. Praga: Karolinum Press, 2016, 26-41. Martínez Teixeira, Alva; Martínez Pereiro, Carlos Paulo. Da escala de cinza da escrita negra brasileira?, Abriu 3, 2014: 29-49. Massi, Fernanda. O romance policial do século XXI: manutenção, transgressão e inovação do gênero. São Paulo: Cultura Acadêmica, 2011. Pereira, Helena Bonito (org.). Ficção brasileira no século XXI. São Paulo: Mackenzie, 2009. Perrone-Moisés, Leyla. Mutações da literatura no século XXI. São Paulo: Companhia das letras, 2016. Pinto, Manuel da Costa. Literatura brasileira hoje. São Paulo: Publifolha, 2004. Pires Laranjeira: Literaturas Africanas de expressão portuguesa. Lisboa: Universidade Aberta, 1995. Reis, Carlos (dir.) (1991-1996). História crítica da literatura portuguesa. Lisboa: Verbo (9 vols.. Reimão, Sandra Lúcia. Literatura policial brasileira. Rio de Janeiro: Jorge Zahar, 2005. Resende, Beatriz. Contemporâneos: expressões da literatura brasileira do século XXI. Rio de Janeiro: Casa da Palavra, 2008. Rocha, João Cezar de Castro. Literatura Brasileira Hoje. Revista Pessoa (Digital), 2015. Saraiva, António José; Lopes, Óscar: História da literatura portuguesa. Porto: Porto Editora [ca. 1992]. Schøllhammer, Karl Erik. Ficção brasileira contemporânea. Rio de Janeiro: Civilização brasileira, 2009. Sússekind, Flora; Dias, Tânia (org.). Cultura brasileira hoje: diálogos [recurso eletrônico]. 3 vols. Rio de Janeiro: Fundação Casa de Rui Barbosa, 2018. Villarino, Carmen; Rufatto, Luiz. [org.] (2011). O conto brasileiro contemporâneo. Santiago de Compostela: Laiovento, 2011. VV.AA. (1996). Historia da Literatura Galega (5 vols.). A Nosa Terra: Vigo (http://literaturagalega.as-pg.gal/) Weinberg, Liliana (2012): ?El lugar del ensayo?, CELEHIS. Revista del Centro de Letras Hispanoamericanas 24: 13-36. B) Textos de leitura obrigatória 1) Ginzburg, Jaime. O narrador na literatura brasileira contemporânea?, in Tintas. Quaderni di letterature iberiche e iberoamericane, n. 2, 2012, pp. 199-221. 2) Martínez Teixeira, Alva. Uma possível topografia da narrativa brasileira contemporânea (A problematização da violência, o questionamento da identidade e a hibridação da escrita)?, en Ramos, Joaquim Coelho; Grauová, ?arka; Jindrová, Jaroslava (eds.). Língua portuguesa na Europa central: estudos e perspectivas. Praga: Karolinum Press, 2016, 26-41. 3) Villarino, Carmen; Rufatto, Luiz. (org.). O conto brasileiro contemporâneo. Santiago de Compostela: Laiovento, 2011. 4) Antologia ad hoc de narrativas (breves) brasileiras contemporâneas.</p>
<p>Bibliografía complementaria</p>	<p>* Ao longo do quadrimestre poderán ser fornecidas novas referencias bibliográficas, especialmente de obras ficcionais.</p>

Recomendacións

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Materias que se recomenda cursar simultaneamente

Materias que continúan o temario
Observacións
? Todas as cuestións non contempladas explicitamente nesta guía ou as eventuais dúbidas en relación co desenvolvemento da materia serán resolvidas polo profesorado no seu horario de atendimento, nas sesións presenciais ou no correo electrónico que figura no lugar correspondente.

(*A Guía docente é o documento onde se visualiza a proposta académica da UDC. Este documento é público e non se pode modificar, salvo casos excepcionais baixo a revisión do órgano competente dacordo coa normativa vixente que establece o proceso de elaboración de guías